

## HET AGROCOMPLEX IN CIJFERS EN KAARTEN

Tom Kuhlman

Het aandeel van de landbouw in het Bruto Nationaal Product (BNP) is sinds 1990 sterk gedaald; hetzelfde geldt voor het aandeel in de werkgelegenheid. De primaire productie blijft echter van groot belang als onderdeel van het totale agrocomplex, vooral als leverancier voor de verwerkende industrie en voor de export.

### Aandeel primaire productie daalt

Tabel 1 geeft een beeld van het agrocomplex als geheel. Een deel van het complex heeft betrekking op de verwerking van geïmporteerde grondstoffen. Het wordt duidelijk dat niet alleen het aandeel van het totale agrocomplex in de economie afneemt, maar ook dat het aandeel van de primaire productie daarbinnen sterk daalt. Verder valt op dat het aandeel van het gehele agrocomplex in de totale werkgelegenheid in Nederland sneller daalt dan dat in het BNP, een teken van toenemende productiviteit, vooral in het niet-primaire deel van de agroketen. Bij de primaire productie is het verschil tussen krimp in werkgelegenheid en in productie overigens erg klein. Er is dus nauwelijks stijging van de productiviteit. Het negatieve groeicijfer voor de primaire productie over de periode 1995-2002 is vooral veroorzaakt door ontwikkelingen en gebeurtenissen in de veehouderij, zoals de opkoopregeling en de melkquota, de varkenspest en de MKZ-crisis. De akkerbouw stagneerde min of meer, alleen de glastuinbouw gaf groei te zien.

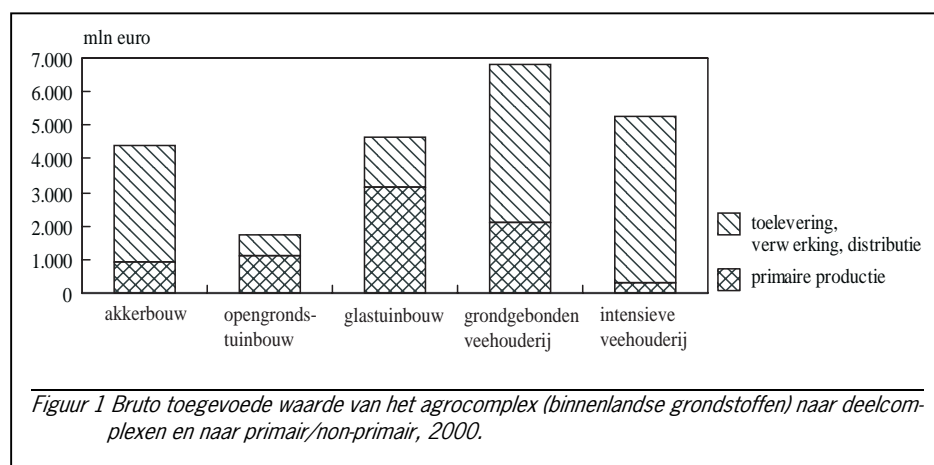
Tabel 1 Het agrocomplex in 2002

	Toegevoegde waarde			Werkgelegenheid		
	Bedrag (mln. euro a)	Aandeel in totaal (%) (x 1.000)	Mutatie per jaar (%) (1995-2002)	Arbeids- jaren	Aandeel in totaal	Mutatie per jaar (5) (1995-2002)
Totaal Nederlandse economie	409.759		5,5	6.501		1,02
Totaal agrocomplex b)	40.300	10	3,2	660	10	0,02
Agrocomplex gebaseerd op binnenlandse grondstoffen	22.945	6	1,9	400	6	1,0
w.v. Primair	7.662	33	-1,4	170	43	-1,5
non-primair	15.283	67	3,8	229	57	-0,7

a) bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen; b) inclusief verwerking van buitenlandse grondstoffen, en inclusief hoveniers, bosbouw en visserij.

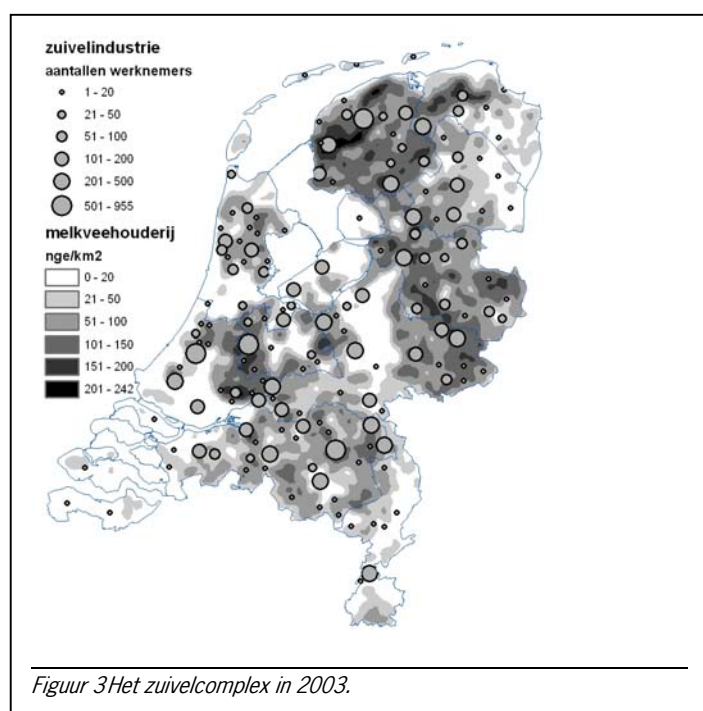
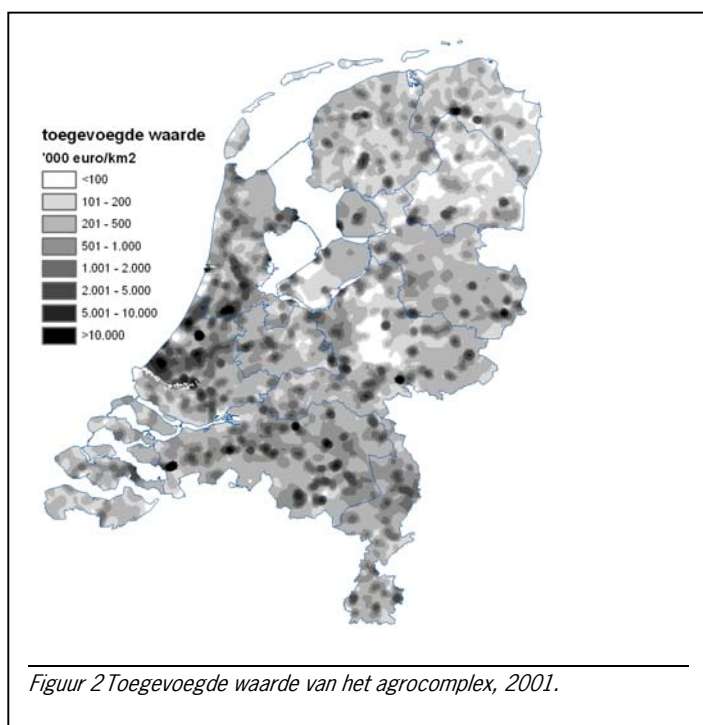
### Primaire productie sterk in glastuinbouw

Figuur 1 laat zien hoe de verdeling van de toegevoegde waarde tussen primaire en non-primaire productie per deelcomplex eruitziet. In de glastuinbouw maakt de primaire productie een relatief groot deel uit van de productiewaarde. Bij de intensieve veehouderij is dit aandeel het laagst. Binnen de hele keten is het zuivelcomplex het grootste deelcomplex. Ondanks het dalende aandeel in de Nederlandse economie is het belang van het agrocomplex voor de export nog altijd groot. Niet alleen is Nederland de op twee na grootste exporteur van landbouwproducten, maar het agrocomplex vertegenwoordigt ook 44% van het saldo op de lopende rekening van de Nederlandse handelsbalans.



### Ruimtelijk spreiding

De ruimtelijke spreiding en de intensiteit van productie en werkgelegenheid kan worden weergegeven in zogenoemde hittekaarten. Figuur 2 toont een hittekaart voor de toegevoegde waarde per km<sup>2</sup> van het agrocomplex. Het valt op dat de hoogste concentraties van productiewaarde te vinden zijn in stedelijke gebieden en in het Westland. Uiteraard betekent de grondgebonden aard van de primaire productie dat de productie per km<sup>2</sup> relatief gering is vergeleken met een fabriek of kantoor. Bedacht moet worden dat de aard van de data voor de primaire productie en voor de ketenbedrijven geheel verschillend is. Voor de primaire productie zijn gedetailleerde data per bedrijf beschikbaar. De data voor de ketenbedrijven zijn gebaseerd op informatie van de Kamers van Koophandel, die alleen naam, adres, bedrijfstak en aantal werknemers weergeeft. Er zijn ook kaarten gemaakt voor de verschillende deelcomplexen. Figuur 3 toont een hittekaart voor de melkveehouderij en de zuivel. In de figuur zijn de productiecapaciteit, uitgedrukt in Nederlandse grootte-eenheden (nge), en de mate van ruimtelijke samenhang tussen primaire productie en keten, in dit geval de zuivelindustrie, in beeld gebracht. De productiecapaciteit is gemeten voor alle melkvee in geregistreerde landbouwbedrijven en niet alleen voor gespecialiseerde melkveebedrijven. Op basis van de hittekaarten kan geanalyseerd worden in hoeverre de spreiding van ketenbedrijven overeenkomt met de primaire productie. Deze informatie is van belang bij het formuleren van beleid dat gericht is op het verminderen van vervoersstromen van dieren, of op het stroomlijnen van de agrologistiek.



**Meer informatie:**

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2004: *Het Nederlandse agrocluster in kaart.*